

ნიმუხი იმპრინტის რესპუბლიკური მოდელი საფრანგეთის რესპუბლიკაში

ეკა დარბაიძე

დოქტორი, ასოცირებული მკვლევარი

ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ყველა ადამიანს აქვს ნებისმიერი სახელმწიფოს ფარგლებში თავისუფალი მიმოსვლისა და ცხოვრების უფლება.

ყველა ადამიანს აქვს უფლება დატოვოს ნებისმიერი ქვეყანა, მათ შორის საკუთარიც, და დაბრუნდეს თავის ქვეყანაში.

ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია, მუხლი 13

აბსტრაქტი

2010 წლიდან ევროპა უპრეცედენტო მიგრაციული კრიზისის წინაშე აღმოჩნდა. ევროკავშირის სახელმწიფოები დღემდე ცდილობენ, შეთანხმდნენ მიგრაციაზე. ბოლო რამდენიმე წლის განმავლობაში აღზევებულმა ულტრა მემარჯვენე პოლიტიკურმა ძალებმა ევროპაში მოახერხეს ამომრჩეველთა მზარდი ნაკადების მობილიზება, რომლებიც აქტიურად ცდილობენ წარმოაჩინონ ერთგვარი კავშირი მიგრაციული ნაკადების ზრდას, ტერორიზმს, ისლამური ფუნდამენტალიზმის ზრდასა და ევროკავშირის წევრობას შორის. აღნიშნულ კონტექსტში, იმიგრანტთა ინტეგრაციის დამკვიდრებული მოდელების შესწავლა მკვლევარებში მზარდ ინტერესს იწვევს, რაც უაღრესად მნიშვნელოვანია, რათა შეფასდეს, აღნიშნული მოდელების ეფექტურობა ზემოთ აღნიშნული გამოწვევების დასაძლევად.

1980-იანი წლებიდან მიღებული აქტიურად მიმდინარეობს ინტეგრაციის იდეის ასოცირება ერთგვარ „მოდელთან“, რომლის მიხედვით თითოეულ ქვეყანას აუცილებლად უნდა ჰქონოდა შემუშავებული კონკრეტული მოდელი იმიგრანტებთან ურთიერთობისას. აღნიშნული ცნება არ არის საფუძველს მოკლებული, თუმცა იწვევს ქვეყნების მრავალფეროვნების მართვის გამარტივებულ და ნაწილობრივ არასწორ წარმოდგენას.

აღნიშნული სტატია შეეხება საფრანგეთში მიგრანტთა ინტეგრაციის პრობლემას. ბოლო ათწლეულების განმავლობაში საფრანგეთის რესპუბლიკა კვლავ რჩება იმიგრანტებისთვის საცხოვრებლად ერთ-ერთ სასურველ ქვეყნად ევროკავშირის სივრცეში გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკის შემდეგ. საფრანგეთის დიდი რევოლუციის შედეგად შექმნილი და ერთგვარ იდეოლოგიურ ელემენტებზე დაფუძნებული მოქალაქეობის გაგება, დღეს საფრანგეთში ემყარება სამოქალაქო ინდივიდუალიზმისა და ეროვნული თანამედროვეობის ჩარჩოს. სამოქალაქო ინდივიდუალიზმი განიხილავს აბსტრაქტულ ინდივიდს, როგორც უფლებების ერთადერთ ფოკუსს და უარს ამბობს ეთნო-რასობრივი განსხვავების აღიარების ნებისმიერ გამოვლინებაზე საჯარო სფეროში.

წლების განმავლობაში მზარდი მიგრაცია და ბინადრობასა და მოქალაქეობაზე გაზრდილი მოთხოვნა თავისთავად წარმოშობს მათი ფრანგულ სახელმწიფოში უსაფრთხო და

წარმატებული ინტეგრაციის აუცილებლობას, რომლის ეფექტური პოლიტიკის შემუშავება დღემდე ერთ-ერთ გამოწვევად რჩება ფრანგული სახელმწიფოსათვის. სრულიად ბუნებრივია ჩნდება გარკვეული შეკითხვები იმიგრანტთა ინტეგრაციის ეფექტურობასთან დაკავშირებით, კერძოდ საინტერესოა იმის დადგენა, ჩავარდა თუ არა და რამდენად ეფექტურად მუშაობს დღეს იმიგრანტთა ინტეგრაციის რესპუბლიკური ფრანგული მოდელი, როგორია აღნიშნული პოლიტიკის მიმართ საზოგადოების შეფასება და რაც მთავარია, რამდენად ეფექტურად ასრულებს მთავარ დანიშნულებას და უწყობს ხელს იმიგრანტთა წარმატებულ ინტეგრაციას ფრანგულ სახელმწიფოში.

საკვანძო სიტყვები: რესპუბლიკური ინტეგრაციის ფრანგული მოდელი, იმიგრანტები, ინტეგრაცია და ასიმილაცია, რესპუბლიკური ღირებულებები.

შესავალი

სულ რამდენიმე საკითხია ევროპული პოლიტიკისთვის ისეთივე მნიშვნელოვანი, როგორც ინტეგრაცია, თუმცა იმიგრანტულ თემში ინტეგრაციის პოლიტიკის ფაქტობრივი შედეგების კვლევა მწირია ევროპაში და განსაკუთრებით კი საფრანგეთში. როგორც მკვლევარები მიიჩნევენ, საფრანგეთის რესპუბლიკური მოდელი განსხვავებული შემთხვევაა კულტურული ინტეგრაციის გავრცელებულ სხვადასხვა მოდელებს შორის. საფრანგეთის რევოლუციითა და მესამე რესპუბლიკით დათარიღებული, საფრანგეთს აქვს ხანგრძლივი სეკულარული ტრადიცია, რომელიც საჯარო სფეროში რელიგიური და კულტურული იდენტობის გამოხატვისადმი შეზღუდულ დამოკიდებულებას აწესებს. თუმცა, არსებობს მზარდი შეშფოთება, რომ აღნიშნული მოდელი, მიუხედავად მისი მკაფიოდ გაცხადებული თანასწორობისა და უნივერსალიზმისა, ვერ აერთიანებს ახალ იმიგრანტ უმცირესობებს. აღნიშნული სტატიის მიზანს სწორედ ფრანგული რესპუბლიკური ინტეგრაციის მოდელის შესწავლა წარმოადგენს, კერძოდ რას ეფუძნება და როგორ მუშაობს იმიგრანტთა ინტეგრაციის რესპუბლიკური მოდელი საფრანგეთის რესპუბლიკაში? როგორ შეუძლია საზოგადოებამ წაახალისოს უმცირესობათა ინტეგრაცია და შეითვისოს ახალი წევრები მათთვის არსებული სტრუქტურის რღვევის გარეშე? მართლაც, ხშირად ინდივიდებს სთავაზობენ საკუთარ იდენტურობას გარკვეულ სოციალურ პროექტთან, რომლის კომპონენტები შესაძლოა მოიცავდეს მოქალაქეობის ორ, სრულიად საპირისპირო მოდელის ელემენტებს: ერთი მხრივ სახეზე გვაქვს რესპუბლიკური მოდელი, რომელიც მზარს უჭერს არადიფერენცირებული მოქალაქეების ნორმატიულ ინტეგრაციას ერი სახელმწიფოს იდეის გარშემო და მეორე მხრივ, პლურალისტური მოქალაქეობის პოლიტიკა, რომელიც მიზნად ისახავს კუთვნილების სამოქალაქო ჩარჩოს ხელშეწყობას. აქედან გამომდინარე, ნებისმიერი სახის კვლევა, რომელიც მოცემული მოსახლეობის ეროვნულ საზოგადოებაში ინტეგრაციას შეეხება, აუცილებლად გულისხმობს მასპინძელი საზოგადოების მიერ მოწონებული სოციალური ინტეგრაციის მეთოდის ანალიზს.

არსებითად ფრანგული რესპუბლიკური მოდელი ეფუძნება მოქალაქეობის ეროვნულ კონცეფციას, რომელიც უარყოფს ინდივიდების კატეგორიზაციას და მათ კონკრეტულ ჯგუფებთან ურთიერთობისას გარკვეული კრიტერიუმების გამოყენებას (როგორცაა ეთნიკური წარმომავლობა, რასა ან რელიგია). თეორიულად იგი გულისხმობს, რომ სახელმწიფო აღნიშნული კრიტერიუმებისაგან სრულიად დამოუკიდებლად ურთიერთობს ინდივიდებთან, და რეალურ ცხოვრებაში ატარებს ყველასთან თანაბარი მოპყრობის პოლიტიკას. ეს არის სწორედ მიზეზი იმისა, რომ სახელმწიფო უარს ამბობს სხვადასხვა კრიტერიუმებზე დამყარებული ინტერესთა ჯგუფებისა და ოფიციალური საჯარო დაწესებულებების აღიარებაზე. ამის გარდა, საფრანგეთი აქტიურად იყენებს

სეკულარიზმის („laïcité“) შემზღვეველ კონცეფციას, რომელიც კრძალავს რელიგიურ პრაქტიკებისა და იდენტობების აღიარებას საჯარო სფეროში და ზღუდავს ასევე მათ კერძო სფეროში გამოყენებას¹.

იმიგრანტთა ინტეგრაციის პრობლემის შესწავლა აუცილებლად მოიაზრებს ინტეგრაციის ფრანგული ნორმატიული მოდელის ისტორიული განვითარების კვლევა-ძიებას და მისი ფაქტობრივი პოლიტიკის შესწავლას ფრანგი სოციოლოგის ემილ დიურკემის (David Émile Durkheim) ინტეგრაციის თეორიის გამოყენებით. დიურკემის თეორიაში ინტეგრაცია წარმოადგენს გარკვეულ პროცესს, რომელიც თავისთავად გულისხმობს სხვა ელემენტების იმპლემენტაციას, რათა ჩამოყალიბდეს და შექმნას ერთგვარი თანმიმდევრული ერთიანობა². ინდივიდებს შორის, სოციალური არსებობის წინაპირობის, კონსესუსის მიღწევა გულისხმობს საერთო პრინციპებსა და მიზნებზე შეთანხმებას, რაც თავისთავად მოიაზრებს სოლიდარობის პრინციპის არსებობასაც. დიურკემმა მკაფიოდ წარმოაჩინა, თუ როგორ შეიძლება გაერთიანდეს საზოგადოება, რომლის ინდივიდებსა თუ ჯგუფებს ახასიათებთ გარკვეული სოციალური თანმიმდევრულობა. დიურკემი განასხვავებს სოლიდარობის ორ ტიპს: მექანიკურს და ორგანულს. მექანიკური სოლიდარობის შემთხვევაში ინდივიდები ერთმანეთისგან ნაკლებად განსხვავდებიან. მათ გააჩნიათ საერთო ემოციები, ღირებულებები, ფასეულობები, აკავშირებდეთ საერთო რელიგია. „პრიმიტიული საზოგადოებები“ და ევროპული საზოგადოებები ადრინდელ პერიოდში სწორედ მექანიკური სოლიდარობის ერთგვარ ტიპს წარმოადგენდნენ. ორგანული სოლიდარობისას თავისუფალ ინდივიდებს, რომლებიც სხვადასხვა ფუნქციებს ასრულებენ, ერთმანეთის განსხვავებების მიუხედავად, მათ აერთიანებთ და აკავშირებთ დამატებითი როლები, შესაბამისად ისინი ურთიერთდამოკიდებულნი ხდებიან. დიურკემისთვის ეს განსხვავებები შესაძლოა იყოს როგორც კონცეპტუალური, ასევე ისტორიულიც. თანამედროვე საზოგადოება კი ორგანული სოლიდარობის საუკეთესო ნიმუშს წარმოადგენს. სახელშეკრულებო ურთიერთობების ბუნების, როგორც თანამედროვე საზოგადოების თანმიმდევრულობის საფუძვლის გაანალიზებისას, დიურკემმა აღმოაჩინა, რომ ორგანული სოლიდარობა შეიძლება შენარჩუნებულიყო მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ დარჩებოდა მექანიკური სოლიდარობის გარკვეული ასპექტები. თანამედროვე საზოგადოების წევრებს უნდა გააჩნდეთ საერთო რწმენა და სენტიმენტები. სწორედ კოლექტიური რწმენის გარეშე, მხოლოდ საკუთარ ინტერესებზე დაფუძნებულ ურთიერთობებს არ შეეძლო რაიმე ძალა ჰქონოდა, შესაბამისად თუ კოლექტიური ცნობიერება ძალიან სუსტია, სოციალური ღირებულებები აუცილებლად დაიშლავს. ბუნებრივია ეს ერთიანობაც შეიძლება დაირღვეს, რადგან სოციო-ეკონომიკური თუ სოციალური კონფლიქტები ასუსტებს ინდივიდებს შორის არსებულ კონსესუსს, რა დროსაც ინტეგრაცია აღარ მუშაობს. შესაბამისად, საფრანგეთის მესამე რესპუბლიკის ლიდერები შეეცადნენ მოეძებნათ ახალი მორალურ წესრიგი საზოგადოების თანმიმდევრული განვითარების გასაძლიერებლად. კოლექტიურმა ცნობიერებამ შესაძლოა უდიდესი როლი ითამაშოს და უზრუნველყოფს რესპუბლიკური პრინციპების პატივისცემა. სწორედ ამიტომ საფრანგეთის პოლიტიკური ლიდერები მივიდნენ იმ დასკვნამდე, რომ კარგად შემუშავებული საჯარო განათლების სისტემას შეუძლია შეასრულოს ერთგვარი პოლიტიკური ინსტრუმენტის როლი სახელმწიფოში და ხელი

¹ Obert, M., The French Republican Model of Integration: The Theory of Cohesion and the Practice of Exclusion. <https://hal-sciencespo.archives-ouvertes.fr/hal-00972686/document>, [უ. გ. 27.02.2023].

² Durkheim, E., De la division du travail social, Presses Universitaires de France, 1967, Paris, http://classiques.uqac.ca/classiques/Durkheim_emile/division_du_travail/division_travail_1.pdf, [უ. გ. 15.012.2022].

შეუწყოს საერთო ღირებულებებისა და წესების გავრცელებას სხვადასხვა ინდივიდებს შორის, რომლებიც ერთ სოციალურ აპირებენ თანაცხოვრებას.

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, სოციოლოგიაში ინტეგრაციის ცნება საკმაოდ ფართოდ არის წარმოდგენილი ემილ დიურკემის მეტაკვიდრობაში, სადაც იგი ცდილობს უფრო მკაფიოდ წარმოაჩინოს მიმდინარე ურთიერთქმედების პროცესი და მჭიდრო კავშირი საზოგადოებასა და ინდივიდს შორის. თუმცა მოგვიანებით დიურკემის მიერ წარმოდგენილ ინტეგრაციის კონცეფციას სხვა მკვლევარები აქტიურად დაუპირისპირდნენ. საფრანგეთის რესპუბლიკურ სისტემაში ინდივიდი „ინტეგრაციას აღწევს“ ფრანგულ საზოგადოებასთან ადაპტაციის გზით: ის ხდება „მოქალაქე“ ფრანგული ენის, ზნე-ჩვეულებების და ტრადიციების ინტერნალიზებითა და ადაპტაციით. მისი მოქალაქეების თანაბარი ღირსების პრინციპზე დაფუძნებული მოდელი, აგებულია უნივერსალისტურ პოლიტიკაზე, რომელიც ანიჭებს ერთსა და იმავე უფლებებს ყველას, განურჩევლად მათი განსხვავებებისა. მაშინ როდესაც, მულტიკულტურალიზმის მოდელი, რომელიც ეწინააღმდეგება ფრანგულ მოდელს, ეფუძნება განსხვავებულობის პოლიტიკას, რომელიც თავად ემყარება უნივერსალურ პოსტულატს: ყველა მოქალაქეს უნდა ჰქონდეს უფლება იცხოვროს თავისი კულტურისა და რელიგიის შესაბამისად.

1. იმიგრაციული ტალღები და მისი განმაპირობებელი ლოგიკა

საფრანგეთში შრომით მიგრანტთა ტალღები მე-19 საუკუნიდან იწყება და მრავალი ათწლეულის განმავლობაში გრძელდებოდა. თუმცა, სახელმწიფო პოლიტიკის შემუშავების დონეზე არავის აწუხებდა იმიგრანტთა ინტეგრაციის საკითხი ფრანგულ პოლიტიკურ ისტებლიშმენტში. თავად სიტყვა „ინტეგრაცია“ იშვიათად გამოიყენებოდა ფრანგულ პრესასა თუ პოლიტიკურ დისკურსში. შესაბამისად მე-20 საუკუნის დასაწყისში მეცნიერები არ მოიხსენიებდნენ ინტეგრაციას, როგორც კონცეფციას.

საფრანგეთში ჩამოსული მიგრანტები ძირითადად შრომით მიგრანტებს წარმოადგენდნენ და მათი უმეტესობა დასაქმებული იყო მრეწველობაში, მშენებლობასა თუ სამოქალაქო ინჟინერიაში. შრომით იმიგრანტთა ქვეყანაში შემოსვლა და დასაქმება სწორედ საფრანგეთის ეკონომიკური ზრდის პერიოდს ემთხვევა, შესაბამისად ქვეყანაში შექმნილმა სოციალურმა და პროფესიულმა ვითარებამ უზრუნველყო მათი სოციალური ინტეგრაცია საფრანგეთის მუშათა კლასში და საფუძველი ჩაუყარა ამ ადამიანებში შესაბამისი კოლექტიურ ცნობიერების ე.წ „კლასობრივ ცნობიერების“ ფორმირებას, რომელიც აქტიურად იყვნენ წარმოდგენილნი კლასობრივ კონფლიქტებში, ასევე მონაწილეობას იღებდნენ ქვეყნის პოლიტიკურ ცხოვრებაში პროფკავშირებისა და მემარცხენე პოლიტიკური ძალების დახმარებით. აღნიშნული პროცესი, პროფესიული და სოციალური ინტეგრაციიდან - პოლიტიკურ მონაწილეობამდე, მკაფიოდ ასახავს დიურკემის ინტეგრაციის თეორიას და შესანიშნავად წარმოაჩენს მისი ანალიზის სიზუსტეს, ვინაიდან შრომაში ინტეგრაცია ასევე თანამედროვე საზოგადოებაში ინტეგრაციის უმთავრესი წინაპირობაა.

მიუხედავად იმისა, რომ საფრანგეთი აქტიურად იღებდა იმიგრანტ მუშაკებს მე-19 საუკუნის ბოლოდან, საიმიგრაციო პოლიტიკის შემუშავებას საფრანგეთში, საფუძველი რეალურად დე გოლის ხელისუფლებაში მოსვლის შემდეგ ჩაეყარა, როდესაც 1945 წლის აპრილში საფრანგეთის მთავრობამ შექმნა „მოსახლეობის უმაღლესი საბჭო“ (HPC) და ჟორჟ მოკო დანიშნა საბჭოს გენერალურ მდივანად, აღნიშნულ თანამდებობას მოკო 1970 წლამდე ინარჩუნებდა. საფრანგეთის „მოსახლეობის უმაღლესი საბჭომ“ შეიმუშავა და იმავე წლის 2 ნოემბერს მიიღო საკანონმდებლო აქტი, რომელმაც დაამკვიდრა საფრანგეთის

რესპუბლიკაში ბინადრობის ნებართვების გაცემის თანასწორი, ინდივიდუალისტური და პროგრესული სისტემა ეთნიკურობის საფუძველის შერჩევის გარეშე³. აღსანიშნავია, ის ფაქტი, რომ აღნიშნული საკანონმდებლო დოკუმენტი დღემდე ერთგვარად კვლავ აყალიბებს ფრანგული საიმიგრაციო პოლიტიკის ჩარჩოს.

საფრანგეთის ეკონომიკურმა აღმავლობამ, კერძოდ კი ბრწყინვალე ოცდაათმა წელიწადმა 1946-1974 წწ. („Trente Glorieuses“), კიდევ უფრო მეტად გააძლიერა და დააჩქარა მიგრანტთა ნაკადების შემოდინება ქვეყანაში. ამ პერიოდში ჩატარებულმა მოსახლეობის სხვადასხვა აღწერამ აჩვენა, რომ 1970-იანი წლების ბოლომდე, იმიგრანტების შვილებმა მათ მშობლებთან შედარებით უფრო მაღალი სოციალური მობილობა განიცადეს საფრანგეთის რესპუბლიკაში, რომლის ძირითად მიზეზს მათ მიერ საჯარო სკოლებში მიღებული განათლების მაღალი დონე და საფრანგეთის ეკონომიკური აღმავლობა წარმოადგენდა⁴. შესაბამისად ადგილი ჰქონდა თაობათაშორის წარმატებულ სოციალურ მობილობას საფრანგეთის მუშათა კლასში, რომლის მაგალითსაც სწორედ იმიგრანტთა საკმაოდ მრავალრიცხოვანი ნაკადი წარმოადგენდა⁵.

ბრწყინვალე ოცდაათწლიანი ეკონომიკური აღმავლობის შემდეგ, მწვავე ეკონომიკურმა კრიზისმა, რომელიც 70-იან წლების შემდეგ იწყება საფრანგეთში, შესაბამისი ასახვა ჰპოვა ფრანგულ საიმიგრაციო პოლიტიკაზე, კერძოდ ხელისუფლებაში მოსულმა ვალერი ჟისკარ დ'ესტენმა (1974-1981) მოახდინა მანამდე არსებული მიგრაციული პოლიტიკის ფუნდამენტური გადახედვა⁶. 1974 წელს საფრანგეთის მთავრობამ გადაწყვიტა შეეჩერებია ევროკავშირის არაწევრი ქვეყნებიდან ჩამოსული იმიგრანტების იმიგრაცია ქვეყანაში. სწორედ 1974 წლიდან, ეკონომიკური კრიზისის საპასუხოდ, შრომითი მიგრაციის დროებით შეჩერებამ გამოიწვია შემოსულ იმიგრანტთა რაოდენობის მნიშვნელოვანი შემცირება ქვეყანაში. თუმცა საფრანგეთის ტერიტორიაზე მყოფ იმიგრანტებს მიეცათ „ოჯახის გამთლიანების“ მიზნით ოჯახთან ერთად ცხოვრების უფლება.

1978 წელს ვალერი ჟისკარ დ'ესტენი და მისი სახელმწიფო მდივანი ლიონელ სტოლერუ შეეცადნენ ათასობით მუშის დაბრუნებას ალჟირში. 1980 წლიდან არალეგალური შესვლა და ცხოვრება ხდება მიგრანტთა საფრანგეთიდან გაძევების საფუძველი (1980 წ. „Loi Bonnet“), დაკანონდა პირადობის პრევენციული შემოწმება და ადგილობრივ პრევენქტებს მიენიჭათ საზღვარზე იმიგრანტთა დეპორტაციის ბრძანების აღსრულების უფლება („Loi Pasqua“). ვალერი ჟისკარ დ'ესტენმა იმიგრანტთა მშობლიური ენისა და კულტურის ხელშეწყობისა და განვითარების მიზნით, საფუძველი ჩაუყარა „კულტურის ხელშეწყობის ეროვნული ოფისის“ (ONPCI) დაარსებას საფრანგეთში, რომელსაც მოგვიანებით „საინფორმაციო კულტურა და იმიგრაცია“ (ICEI) ეწოდა. გარდა ამისა, ამ პერიოდში მომზადდა სპეციალური სატელევიზიო გადაცემა „მოზაიკა“, რომელიც სწორედ რომ აღნიშნული ინტერესების ხელშეწყობასა და გაძლიერებას ისახავდა მიზნად. შესაბამისად იმიგრანტებში წახალისებული ხდებოდა სამშობლოში რეპატრიაცია, მათ შორის რეპატრიაციის ფინანსური ხელშეწყობის ე.წ. „Stoléro million“- პროგრამის სახელწოდებით, რომლის ფარგლებში საფრანგეთის რესპუბლიკა სთავაზობდა გარკვეულ ფინანსურ დახმარებას იმიგრანტებს, რომლებთაც საფრანგეთის დატოვება და საკუთარ სამშობლოში

³ Burgess, G., The Demographers' Moment: Georges Mauco, Immigration and Racial Selection in Liberation France, 1945-46, French History and Civilization, pp. 167.

⁴ Population Immigree, Qui et combien ? Histoire et origines Vie familiale, Les immigrés en France, édition 2005.

⁵ Verret, M., 1999, le travail ouvrier, Paris: L'Harmattan.

⁶ Vie publique, Immigration: l'évolution de la politique pour l'intégration des immigrés, <https://www.vie-publique.fr/eclairage/20189-immigration-evolution-de-la-politique-pour-lintegration-des-immigres>, [უ. გ. 30.03.2022].

დაბრუნება სურდათ, თუმცა საინტერესოა ის ფაქტიც, რომ აღნიშნულმა ინიციატივამ არ იმუშავა და ქვეყნის დატოვებისა და სამშობლოში დაბრუნების მსურველები მხოლოდ ერთეულები აღმოჩნდნენ.

2. იმიგრანტთა ინტეგრაციის ადრეული მცდელობები საფრანგეთის რესპუბლიკაში

1980-იან და 1990-იან წლებში საფრანგეთში დასახლებული იმიგრანტთა ოჯახები ახალჩამოსულთა ყველაზე მაღალ პროცენტულ მაჩვენებელს წარმოადგენდნენ. ისინი დასახლებულნი იყვნენ მუშათა კლასის უბნების საერთო საცხოვრებლებში, რომლებიც ხასიათდებოდნენ ეკონომიკური კრიზისისათვის დამახასიათებელი მწვავე შედეგებით, როგორც იყო: უმუშევრობის მაღალი მაჩვენებლები, დანაშაულთან დაკავშირებული პრობლემები, საცხოვრებელი თუ ეთნიკური სეგრეგაცია. შედარებით მაღალი შემოსავლის მქონე ოჯახები ცდილობდნენ საცხოვრებლად უკეთეს უბნებში გადავლას, თუმცა არაეფროპული წარმოშობის იმიგრანტების უმეტესობა კვლავაც ღარიბ უბნებში რჩებოდა.

უმეტესწილად არაკვალიფიციური და განათლების არმქონე იმიგრანტი მუშების შვილები, რომლებიც ახალი ჩამოსულები იყვნენ, ან არ იყვნენ დაბადებულნი საფრანგეთში, სასწავლებლად ხვდებოდნენ საჯარო სკოლებში, რომლებიც ხასიათდებოდა წარმატების დაბალი მაჩვენებლით. გამომდინარე იქიდან, რომ ისინი სწავლის პროცესში წყვეტდნენ სწავლას და ტოვებდნენ საგანმანათლებლო დაწესებულებას დიპლომის გარეშე, მათი სოციალური მობილობა შესაბამისად ძალიან დაბალი იყო, ხოლო დასაქმების ადგილებზე ხშირად აწყდებოდნენ რასობრივ თუ სივრცით დისკრიმინაციას დამსაქმებლების მხრიდან, როდესაც მათ უარს ეუბნებოდნენ დასაქმებაზე. ამრიგად, არაეფროპელი იმიგრანტების, კერძოდ კი მადრიბული ქვეყნების მეორე თაობა, ხდებოდა სოციალურად გარიყულობის ძირითადი მსხვერპლი⁷. თუმცა საინტერესოა ის ფაქტიც, რომ სწორედ ეკონომიკურმა თუ სხვა სახის კრიზისებმა შესაბამისი პოლიტიკური პასუხი გასცა და საფუძველი დაუდო იმიგრანტების ინტეგრაციის მხარდამჭერი პოლიტიკის გატარებას საფრანგეთის რესპუბლიკაში. 1980-იანი წლების დასაწყისში იმიგრანტული წარმომავლობის ახალგაზრდები უფრო და უფრო თვალსაჩინოები ხდებოდნენ ფრანგული ქალაქების ლანდშაფტებში, რომლებიც ამჯერად ხმამაღლა მოითხოვდნენ მათი სამოქალაქო უფლებების აღიარებას სახელმწიფოს მხრიდან. სწორედ ამ პერიოდში ადგილი ჰქონდა ფართომასშტაბიან საპროტესტო მსვლელობებს საფრანგეთში, როგორც იყო 1983 წელს მარში თანაბარი უფლებებისა და რასიზმის წინააღმდეგ, რომელიც ცნობილია, როგორც ე.წ "ბერების მარში" („Marche des beurs“), ასევე 1984 წელს "კონვერგენცია თანასწორობისთვის" („Convergence pour l'égalité“).

სწორედ მსგავსი სახის სოციალურმა მოძრაობებმა ხელახლა ჩაუყარა საფუძველი დებატების დაწყებას მეორე თაობის იმიგრანტთა მომავლის, მათი ურბანული და სოციალური პრობლემატიკის შესახებ ფრანგულ საზოგადოებაში. მოგვიანებით საფრანგეთის პრეზიდენტმა, სოციალისტმა ფრანსუა მიტერანმა გააუქმა შემზღვევითი საიმეგრაციო პოლიტიკა, რაც მისმა წინამორბედმა ვალერი ჟისკარ დ'ესტენმა შეიმუშავა. შესაბამისად, იმიგრანტები უკვე აღარ წარმოადგენდნენ მხოლოდ სამუშაო ძალას, არამედ ისინი ხდებიან ფრანგული ქალაქების მკვიდრნი. ხელისუფლების ახალი გადაწყვეტილებები ამჯერად ხორციელდებოდა მოსახლეობის კონკრეტული სეგმენტის იმ საჭიროებებიდან და მოთხოვნებიდან გამომდინარე, რომლებსაც გადაწყვეტილი ჰქონდათ საფრანგეთში ცხოვრება.

⁷ Dubet F., Lapeyronnie, D., Les Quartiers d'exil, L'Épreuve des faits, 1992, Le seuil.

არსებული გამოწვევების ფონზე, რომელსაც ადგილი ჰქონდა 80-იანი წლების შემდეგ იმიგრანტებში, იმ დროინდელი ფრანგული სოციალური კლასი თანხმდებოდა, რომ მათი პრობლემა უპირველეს ყოვლისა იყო სოციალური. შესაბამისად 1982 წელს საფრანგეთის ხელისუფლების მიერ შემუშავებული პოლიტიკაც, სწორედ სოციალური არეულობის შედეგად დაზარალებულ რაიონების საცხოვრებელი პირობების გაუმჯობესებას ითვალისწინებდა. აღნიშნული პოლიტიკა არ ეხებოდა ცალსახად მხოლოდ ეთნიკურ უმცირესობებს, არამედ იგი მოიცავდა ურბანულ უმცირესობებს ღარიბ უბნებში, რომლებიც შერჩეულნი აღმოჩნდნენ ისეთი სახის სოციალური და სივრცითი კრიტერიუმების მიხედვით, როგორც იყო: ცუდი არქიტექტურა, საზოგადოებრივი ობიექტების ნაკლებობა, უმუშევრობა, დანაშაული, ძალადობა, ცუდი წარმოდგენები სკოლაში და ა.შ.⁸ ბრიტანული „შიდა ქალაქის პოლიტიკის“ მსგავსად, ე.წ. ფრანგული „ქალაქის პოლიტიკა“, საფრანგეთის ხელისუფლების ერთ-ერთ გამოწვევას წარმოადგენდა, რომელიც ოცდაათი წლის განმავლობაში ფუნქციონირებდა. აღსანიშნავია ის ფაქტიც, რომ თანასწორობის რესპუბლიკური პრინციპის თანახმად, არასოდეს არ ყოფილა აქცენტები დასმული შერჩეულ რაიონებში მცხოვრებთა ეთნიკურ შემადგენლობაზე, მიუხედავად იმისა, რომ მათი უდიდესი ნაწილი სწორედ ჩრდილოეთ აფრიკის ან სუბსაჰარის რეგიონის წარმომავლობის იყო.

ახალი სოციალური პოლიტიკის განხორციელებიდან ათი წლის შემდეგ, გატარებული ურბანული პოლიტიკის შედეგები ნამდვილად ხელშესახები აღმოჩნდა. საგრძნობლად გაუმჯობესდა იმიგრანტთა საცხოვრებელი კორპუსების მდგომარეობა, გაიხსნა მრავლობითი ფუნქციის საჯარო დაწესებულებები, ადგილი ჰქონდა მოქალაქეთა მიერ სხვადასხვა სახის ასოციაციების დაფუძნების ინიციატივებს. გარდა ამისა, ამჯერად საჯარო მოთხოვნების სახე შეიძინა რელიგიური სახის მოთხოვნებმა სხვადასხვა საკანონმდებლო ინიციატივის სახით. უმაღლეს სკოლებში მუსლიმი გოგოები ითხოვდნენ ჰიჯაბის ტარების უფლების მოპოვებას, ამავდროულად, გაიზარდა იმ მუსლიმურ ასოციაციათა რაოდენობა საფრანგეთში, რომლებიც მოითხოვდნენ მეჩეთების მშენებლობის ნებართვას და მათი რელიგიური რიტუალების პატივისცემას საფრანგეთის რესპუბლიკაში. მიუხედავად ზემოაღნიშნული პოზიტიური ცვლილებებისა, უმუშევრობის დონე კვლავ გაცილებით მაღალი რჩებოდა საფრანგეთის რესპუბლიკაში, ასევე ამ პერიოდში მნიშვნელოვნად გაუარესდა კრიმინალური ფონი ქვეყანაში⁹.

საფრანგეთის ხელისუფლებამ გადაწყვიტა შეექმნა ინტეგრაციის შესაბამისი მოდელი ახალი სოციალური და ურბანული კონტექსტისათვის. 1990 წელს საფრანგეთის მთავრობამ შექმნა „ინტეგრაციის უმაღლესი საბჭო“, რომლის წევრებს წარმოადგენდნენ მკვლევარები, პოლიტიკოსები, სამოქალაქო აქტივისტები და იმიგრანტული წარმომადგენლის ცნობილი საჯარო სახეები. 2003 წლის აპრილში, მათ შეიმუშავეს და შესთავაზეს დაახლოებით ორმოცდაათზე მეტი საინიციატივო პროგრამა ახალბედებს. 2005 წლის აპრილში შეიქმნა, „უცხოელთა მიღებისა და მიგრაციის ეროვნული სააგენტო“ (ANAEM), რომელმაც ჩაანაცვლა „საერთაშორისო მიგრაციის ოფისი“ (OMI) და შესაბამისად, „იმიგრანტთა დახმარების სოციალური სამსახური“ (SSAE) გახდა ორგანიზაციის მთავარი საორიენტაციო სივრცე ახალ ჩამოსული იმიგრანტების მისაღებად¹⁰.

⁸ Donzelot, J., Face à l'exclusion, le modèle français, 1991. Ed. Esprit, Paris.

⁹ Fitoussi, J., P., Laurent E., Maurice, J., Ségrégation urbaine et intégration sociale. Conseil d'analyse économique. Paris: La Documentation française, <https://www.cae-eco.fr/Segregation-urbaine-et-integration-sociale>, [უ. გ. 19.10.2022].

¹⁰ Vie publique, Immigration: l'évolution de la politique pour l'intégration des immigrés, <https://www.vie-publique.fr/eclairage/20189-immigration-evolution-de-la-politique-pour-lintegration-des-immigres>, [უ. გ. 30.03.2022].

2006 წლის 24 ივლისში მიღებული იქნა კანონი „მიღებისა და ინტეგრაციის ხელშეკრულების“ (CAI) შესახებ, რომელიც 2007 წლის 1 იანვრიდან საფრანგეთში ყველა ახალჩამოსულს ავალდებულებდა აღნიშნულ ხელშეკრულებაზე ხელმოწერას. „მიღებისა და ინტეგრაციის ხელშეკრულება“ ითვალისწინებდა სამოქალაქო ტრენინგების ციკლის გავლას და ცოდნის შეძენას ფრანგული ინსტიტუტებისა და რესპუბლიკური ღირებულებების მოწყობისა და ფუნქციონირების პირობებთან დაკავშირებით, ასევე მოითხოვდა ფრანგული ენის სავალდებულო სწავლებასა და პროფესიული უნარების შეფასებას. 2007 წლის ნოემბერში მიღებული კანონი, რომელსაც ხშირად ახალი ფანჯრის სახელით მოიხსენიებდნენ, იმიგრანტ მშობლებს მათზე ხელმოწერას ავალდებულებდა, ვინაიდან იგი იმიგრანტთა ოჯახებისთვის შემწეობის მიღების სავალდებულო მოთხოვნა გახდა. აღსანიშნავია ის ფაქტიც, რომ მიღებიდან ძალიან მალე „მიღებისა და ინტეგრაციის ხელშეკრულება“ საზოგადოების კრიტიკის ქარცეცხლში აღმოჩნდა, არაერთი ფრანგი პოლიტიკოსი ხმამაღლა და კრიტიკული ტონით საუბრობდა აღნიშნული ხელშეკრულების ბუნდოვან ხასიათზე.

სწორედ „მიღებისა და ინტეგრაციის ხელშეკრულების“ („Reception and Integration Contract“) მიღებიდან, ზუსტად 10 წლის შემდეგ, კერძოდ კი 2016 წლის 6 მარტს საფრანგეთის ხელისუფლებამ დაამტკიცა ახალი „რესპუბლიკური ინტეგრაციის ხელშეკრულება“ (Republican Integration Contract (CIR), რომელმაც ჩაანაცვლა მანამდე მოქმედი „მიღებისა და ინტეგრაციის ხელშეკრულება“ (CAI). აღნიშნული რესპუბლიკური ინტეგრაციის ხელშეკრულებით განისაზღვრა უცხო პირთა შესვლის, ბინადრობისა და თავშესაფრის უფლება, იგი ფორმდება პირსა და საფრანგეთის სახელმწიფოს შორის, რომელსაც წარმოადგენს კონკრეტულ შემთხვევაში პრეფექტი და ემყარება ორმხრივ ვალდებულებებს (Article L. 311-9 of the Code for Entry and Residence of Foreign Persons and the Right of Asylum). აღნიშნულ ხელშეკრულების ხელმოწერით უცხოელი ადასტურებს საკუთარ თანხმობას და ერთგულებას რესპუბლიკური ინტეგრაციის გზაზე, რომლის მიზნებს წარმოადგენს¹¹:

- ✓ რესპუბლიკის ღირებულებებისა და პრინციპების გააზრება;
- ✓ ფრანგული ენის შესწავლა;
- ✓ სოციალური და პროფესიული ინტეგრაცია;
- ✓ ავტონომიის ხელმისაწვდომობა.

რესპუბლიკური ინტეგრაციის სამოქალაქო სწავლების ახალი სისტემა მოიცავს ორ მოდულს. პირველი მოდული სახელწოდებით „საფრანგეთის რესპუბლიკის ღირებულებები და ინსტიტუტები“ მოიცავს ცოდნას მთავარი რესპუბლიკური ღირებულებებისა და ეროვნულ და ადგილობრივი ინსტიტუტების შესახებ; რაც შეეხება მეორე მოდულს "ცხოვრება და დასაქმება საფრანგეთში", გათვლილია პრაქტიკულ უნარებზე და მოიცავს ცოდნას საფრანგეთში განთავსების, საჯარო სერვისებსა და უფლებებზე წვდომის შესახებ (სკოლა, ჯანმრთელობა, განათლება, საცხოვრებელი, სამუშაო, სოციალური უფლებები და ა.შ.). ახალი სამოქალაქო ტრენინგების ციკლი, რომლის საათები რესპუბლიკური ინტეგრაციის ხელშეკრულების მიხედვით ამჯერად გაორმაგებულია, შექმნილია საგანმანათლებლო მიდგომების საჭიროებების საფუძველზე, რომელიც ამჯერად მოიცავს კონკრეტულ პრაქტიკულ მაგალითებს ყოველდღიური ცხოვრებიდან, რათა მკაფიოდ წარმოაჩინოს ფრანგული რესპუბლიკის ღირებულებები, საფრანგეთის ადმინისტრაციული მოწყობა და ადამიანის უფლებები, ისევე როგორც მოქალაქეთა ვალდებულებები და პასუხისმგებლობები სახელმწიფოს წინაშე.

¹¹ Frame A., Communiquer, communication interculturelle et internationale, 2018, pp.59-61, <https://journals.openedition.org/communiquer/3625?lang=en>, [უ.გ. 02.03.2023].

“მიღებისა და ინტეგრაციის ხელშეკრულების” (CAI) ბაზაზე, 2016 წელს შექმნილი „ახალი რესპუბლიკური ინტეგრაციის ხელშეკრულება“ (CIR), რომელიც წინამორბედთან შედარებით ბევრად უფრო კომპლექსური ხასიათისაა, ფრანგული პოლიტიკოსთა მხრიდან ამჯერადაც ვერ ასცდა მწვავე კრიტიკას. მაგალითად დეპუტატ ორელიენ ტაშეს განცხადებით, CIR არ არის საკმარისი და მისი თქმით, „დროა დაიწყონ ინტეგრაციის რეალური, ამბიციური და უფრო მოთხოვნადი საჯარო პოლიტიკა იმიგრანტების მიმართ, რომლებმაც ხელი მოაწერეს რესპუბლიკურ ინტეგრაციის კონტრაქტს¹²“.

3. დებატები: ინტეგრაცია თუ კულტურული ასიმილაცია?

ინტეგრაციის უმაღლესი საბჭოს შექმნიდან 20 წლის შემდეგ, დებატები ინტეგრაციისა და მისი შედეგების შესახებ კვლავაც სადავო საკითხად რჩება, რომელთა შორის ინტეგრაციის პოლიტიკის დამცველი და მხარდამჭერი მკვლევარები, თუ პოლიტიკოსები დაჟინებით მოითხოვენ ინტეგრაციის პროცესისა და განხორციელებული პოლიტიკის დადებითი შედეგების საჯაროდ აღიარებას. მართლაც, საფრანგეთის „დემოგრაფიული კვლევების ეროვნული ინსტიტუტის“ მიერ ჩატარებული კვლევები მიუთითებს საფრანგეთში იმიგრანტების ცხოვრების პირობების გაუმჯობესებაზე და მათში განათლების დონის მნიშვნელოვან ზრდაზე¹³.

მიუხედავად იმისა, რომ ზოგჯერ იმიგრანტების შვილები თუ შვილიშვილები უფრო მეტად განიცდიან უმუშევრობას, ვიდრე ადგილობრივები, ახალი თაობები ბევრად უფრო კვალიფიციურნი და განათლებულნი არიან, ვიდრე მათი მშობლები და შესაბამისად მათი მნიშვნელოვანი ნაწილი პოზიციონირებს ქვეყნის ეკონომიკურ და საზოგადოებრივ ცხოვრებაში. საფრანგეთში დღეს იმიგრანტების დიდი ნაწილი ძირითადად ფრანგულად საუბრობს და მათი შვილები და შვილიშვილები ხშირად აღარ საუბრობენ მშობლიურ ენაზე. ამ ადამიანების მისწრაფებები და მათი სოციალური ამბიციები სულ უფრო მეტად შეესაბამება და თანხვედრაში მოდის საფრანგეთის მკვიდრ მოქალაქეთა სურვილებსა და მისწრაფებებთან. გარდა ამისა, ჩატარებული კვლევები ადასტურებს, რომ იმიგრანტებს და მათ შთამომავლებს გააჩნიათ და აკავშირებთ ადგილობრივ ფრანგ მოსახლეობასთან გარკვეული საერთო ღირებულებები. მნიშვნელოვანი ნაწილი თავს უფრო მეტად მოიაზრებს საფრანგეთის მოქალაქედ, ვიდრე წარმომშობი ქვეყნის წევრად. აღნიშნული დასკვნები გამყარებულია ევროპულ ქვეყნებში მცხოვრები მუსლიმ მოქალაქეებში ჩატარებული კომპარატივისტული გამოკითხვებით, რომელიც განხორციელდა ევროპის ოთხ ქვეყანაში: საფრანგეთში, დიდ ბრიტანეთში, გერმანიაში და ესპანეთში¹⁴.

ჩატარებული კვლევები პირველ რიგში ხაზს უსვამს იმ ფაქტს, რომ საფრანგეთს ჰყავს რაოდენობრივად ყველაზე მრავალრიცხოვანი მუსლიმი მოსახლეობა მთელს ევროპაში. აღსანიშნავია, რომ კვლევის პროცესში ფრანგმა მუსლიმებმა მთლიანობაში გამოხატეს იგივე განწყობები, რაც ევროპის სხვა ქვეყნების მუსლიმებმა ისეთ სოციალურ საკითხებთან მიმართებაში, როგორცაა „უმუშევრობის შიში“, რომელიც საფრანგეთის მუსლიმთა 84% გააჩნია, ხოლო 78-83% კი დანარჩენ სხვა სამ ქვეყანაში მცხოვრებ მუსლიმებს. „შემფოთება თავიანთი მომავლის შესახებ“ ფრანგი მუსლიმების 38%-ს ახასიათებთ, ხოლო 28%-ი კი

¹² Tache, A., Fourcade, S., Hesse, C., Babilotte, J., 72 Propositions pour une politique ambitieuse d'integration des etrangers arrivants en France, (19.02.2018), Vie politique, <https://www.vie-publique.fr/rapport/37165-72-propositions-pour-une-politique-ambitieuse-dintegration-des-etranger>, [უ. გ. 30.11.2022].

¹³ Tribalat, M., Faire France: Une enquête sur les immigrés et leurs enfants. Politique étrangère, pp. 555-556, Paris.

¹⁴ Pew Research Center, Muslims in Europe: Economic Worries Top Concerns About Religious and Cultural Identity, (07.06. 2006), <https://www.pewresearch.org/global/2006/07/06/muslims-in-europe-economic-worries-top-concerns-about-religious-and-cultural-identity/>, [უ. გ. 05.09.2021].

დანარჩენ სამი ევროპული ქვეყანის მუსლიმებს. ასევე საინტერესოა ის ფაქტიც, რომ მათი დამოკიდებულებები სრულიად განსხვავებული აღმოჩნდა იდენტობის საკითხებში, კერძოდ, ფრანგი მუსლიმების 42%-ს ფიქრობს, რომ ისინი პირველ რიგში ეროვნული მოქალაქეები არიან (და არა პირველ რიგში მუსლიმები). გაერთიანებულ სამეფოში აღნიშნული მაჩვენებელი მუსლიმ მოსახლეობაში მხოლოდ 7%-ს, გერმანიაში 13%-ს და ესპანეთში 3%-ს შეადგენდა. თვალსაჩინოა, რომ საფრანგეთის რესპუბლიკაში მცხოვრები მუსლიმები, ევროპის სხვა ქვეყნებში მცხოვრები მუსლიმებისაგან განსხვავებით გაცილებით უკეთ ითვისებენ და იზიარებენ საფრანგეთის მოქალაქეების საერო ცხოვრების წესს.

ზოგი მკვლევარი თუ პოლიტიკოსი მკაცრად აკრიტიკებს საფრანგეთში მოქმედი ინტეგრაციის კონცეფციას და ბრალს სდებს აღნიშნული ეროვნულ მოდელს ნორმატიულობაში, ვინაიდან მათი აზრით, აღნიშნული კონტრაქტი იმიგრანტებმა ყოველგვარი წინაპირობის გარეშე უპირობოდ უნდა მიიღონ. ისინი განასხვავებენ ერთმანეთისაგან, ერთი მხრივ, ინტეგრაციას, როგორც პროცესს, რომელიც დამოკიდებულია სოციალურ პირობებზე, რომლის შექმნაც საჯარო ძალებს ყოველთვის არ ძალუძთ და მეორე მხრივ, ინტეგრაციას, როგორც არსებულ სტანდარტებთან შესაბამისობის ბრძანებას და თვლიან, რომ ის, ვინც ასეთ ბრძანებას იღებს სოციალურ ცხოვრებაში მონაწილეობის შესაბამისი პირობების გარეშე, იძულებულია უარი თქვას ინტეგრაციაზე.¹⁵ მკვლევართა ნაწილი აცხადებს, რომ ინტეგრაცია აღარ არის შესაბამისი კონცეფცია თანამედროვე ფრანგულ საზოგადოებაზე მსჯელობისას მულტიკულტურული მოდელის მხარდაჭერის გარეშე და მიაჩნიათ, რომ იმიგრანტებს და მათ შვილებს სჭირდებათ კულტურული აღიარება. თვლიან, რომ კულტურული განსხვავებები არა თუ უნდა იყოს უარყოფილი, არამედ უნდა იყოს გათვალისწინებული საჯარო პოლიტიკის შემუშავებისას. რასობრივი, თუ ეთნიკურ დისკრიმინაცია, რომელსაც ათწლეულების წინ ჰქონდა ადგილი, ნაკლებად ხილულ პრობლემას წარმოადგენდა გადაწყვეტილების მიმღებთათვის საფრანგეთში, მათ სჯეროდათ და სწამდათ, რომ იმიგრანტების ინტეგრაციაც და სოციალური წარმატებებიც მარტივად მიიღწეოდა, ვინაიდან მათაც ჰქონდათ მათივე მსგავსად თანაბარი სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებები. აღნიშნული დისკრიმინაციის წინააღმდეგ შემუშავებული პოლიტიკის მიუხედავად, რომელიც დღეს აქტიურად ფუნქციონირებს საფრანგეთში, უმუშევრობის მაღალი პროცენტი კვლავ შენარჩუნებულია ჩრდილოეთ აფრიკის და სუბსაჰარის წარმოშობის ახალგაზრდებში, გარდა ამისა, მზარდი საცხოვრებელი სეგრეგაცია ასევე ხელს უშლის მრავალეთნიკურ თანაცხოვრებას. ხშირად გარკვეული სახის უფსკრულია სასკოლო განათლებასა და იმ განათლებას შორის, რომელსაც აწვდიან შვილებს ოჯახში იმიგრანტი მშობლები, რომლებიც ძირითად შემთხვევაში მიეკუთვნებიან ტრადიციულ აფრიკულ კულტურებს¹⁶.

საფრანგეთის სტატისტიკისა და ეკონომიკური კვლევების ეროვნული ინსტიტუტის მიერ ჩატარებული ბოლო კვლევის შედეგების მიხედვით, სამუშაო ასაკის იმიგრანტების მხოლოდ 42%-ს გააჩნია მცირე კვალიფიკაცია, ან საერთოდ არ გააჩნიათ, რაც გულისხმობს იმას, რომ მათ მიაღწიეს საშუალო სკოლის ატესტატის შესაბამისს დონეს. მათგან მხოლოდ მეოთხედს აქვს განათლება მიღებული საფრანგეთში, 31%-ს აქვს CAP (პროფესიული უნარის დამადასტურებელი სერტიფიკატი), BEP (პროფესიული ბაკალავრიატის დამადასტურებელი დიპლომი) ან ბაკალავრის დიპლომი, მაშინ როდესაც მხოლოდ 27%-ს

¹⁵ Beaud, S., Amrani Y., Pays de malheur! Un jeune de cité écrit à un sociologue. Suivi de Des lecteurs nous ont écrit, La découverte/poche, 2005.

¹⁶ Barou J., Identities, Global studies and power, Integration of immigrants in France: an historical perspective.

გააჩნია უმაღლესი განათლების დიპლომი¹⁷. ხოლო იმ იმიგრანტთა უმეტესობას, რომლებიც 1981 წლამდე შემოვიდნენ ქვეყანაში, ჰყავთ მშობლები, რომლებსაც მცირე სასკოლო განათლება ჰქონდათ მიღებული ან საერთოდ არ ჰქონდათ განათლება, ასეთ შემთხვევათა 34%-იდან არც ერთი მშობელს არასოდეს უვლია სკოლაში; შემთხვევების 40%-ში კი უმაღლესი განათლების მქონე მშობლებმა მიაღწიეს დაწყებითი განათლების დონეს საფრანგეთში. მოგვიანებით, საგრძნობლად იზრდება იმიგრანტი მშობლების განათლების დონეც, კერძოდ 1998 წლიდან საფრანგეთში ჩასულ იმიგრანტებს შორის 33%-ს ჰყავს ორი მშობლიდან ერთ-ერთი, რომელმაც საფრანგეთში მიაღწია საშუალო განათლების დონეს (21%-ი 1998 წლამდე) და 29%-ი უმაღლესი განათლების დონეს (16%-ი 1998 წლამდე).

მაღრიბულ ქვეყნებში დაბადებულ იმიგრანტებს უფრო ხშირად ჰყავთ მშობლები, რომლებსაც არ გააჩნიათ სასკოლო განათლება, მათი მაჩვენებელი საფრანგეთში 42%-ია, ესპანეთში, პორტუგალიაში ან იტალიაში დაბადებული იმიგრანტების მშობლების 21%-თან შედარებით. თუმცა, სამხრეთ ევროპული წარმომავლობის იმიგრანტებს ძალიან ხშირად ჰყავთ მშობლები, რომელთა განათლების დონე არ სცდება დაწყებით სკოლის დონეს (83%). სხვა ქვეყნებში დაბადებული იმიგრანტების მშობლებს გაცილებით უკეთესი განათლების დონე გააჩნიათ, რადგან ზოგიერთი მათგანი არც თუ დიდი ხნის წინ ჩამოვიდა საფრანგეთში. აღსანიშნავია ისიც, რომ საფრანგეთის რესპუბლიკაში სწავლის გასაგრძელებლად ჩასული იმიგრანტების მშობლებსაც გააჩნიათ უმაღლესი განათლება, კერძოდ მათ 54%-ს აქვს უმაღლესი განათლება მიღებული და მათგან მხოლოდ 8%-ს არასოდეს არ უვლია სკოლაში.

მიუხედავად აღნიშნული სტატისტიკისა, მკვლევარები აღნიშნავენ, რომ ფრანგული ქალაქების გარეუბნებში არსებული სკოლების წარმატებების დონე, სადაც ძირითადად სწავლობენ იმიგრანტების შვილები, ტრადიციულ ფრანგულ სკოლებთან შედარებით, საშუალოზე გაცილებით დაბალია, დისციპლინა ნაკლებად გამოიყენება და სკოლები ვერ გადმოცემენ მორალურ ღირებულებებს ან საერთო წესებს, რაც მათ მოსწავლეებს ადგილობრივი საზოგადოებაში ინტეგრაციისთვის სჭირდებათ. ამ მოცემულობაში, დანაშაულებრივი ქმედებები ზოგიერთი ახალგაზრდისთვის კვლავაც ფულის შოვნის ყველაზე მარტივ და მომგებიან შესაძლებლობად რჩება. ბოლო წლებში მიმდინარე სხვადასხვა სახის ურბანული საპროტესტო გამოსვლები საფრანგეთში, წარმოადგენს ყველაზე თვალსაჩინო მაგალითს იმისა, რომ სახელმწიფო გამოწვევების გარეშე ვერ ახერხებდა მარგინალიზებულთა ჰარმონიულ ინტეგრაციას იმიგრირებულ უმცირესობებს შორის, სწორედ ამ მოცემულობიდან გამომდინარე, საფრანგეთის ხელისუფლებამ მიიღო გადაწყვეტილება გაემკაცრებია და გაერთულებია იმიგრანტთა რეკრუტირების კრიტერიუმები ახალი რესპუბლიკური ინტეგრაციის მოდელის დამკვიდრებით, რაც პირველ რიგში მოითხოვს ფრანგული ენისა და ისტორიის საკმარის ცოდნას, ისევე როგორც საფრანგეთის ეროვნული ნორმებისა და ღირებულებების მიღებასა და გაზიარებას¹⁸.

2018 წელს საფრანგეთის სტატისტიკის პორტალის მიერ ჩატარდა კვლევა, რომლის მიზანს წარმოადგენდა საფრანგეთის მოქალაქეებში იმ ფაქტორების დადგენა, თუ რა უშლის ხელს მათი აზრით იმიგრანტთა წარმატებულ ინტეგრაციას ფრანგულ სახელმწიფოში. გამოკითხვის შედეგები ადასტურებს, რომ მოსახლეობის უმრავლესობას, 43%-ს

¹⁷ Institut Nationale de la Statistique et des Etudes Economiques, des immigrés de plus en plus diplômés, <https://www.insee.fr/fr/statistiques/3640742#tableau-figure2>, [უ. გ. 02.03.2023].

¹⁸ Barou, J., (2014), Integration of immigrants in France: a historical perspective, *Identities*, 21:6, 642-657, DOI: 10.1080/1070289X.2014.882840.

იმიგრანტთა ინტეგრაციის უმთავრეს პრობლემად მათში ფრანგულ სოციალურ ინტეგრაციაზე მზაობის არქონა წარმოადგენს, მოსახლეობის 23%-ი კი ეკონომიკურ სირთულეებსა და უმუშევრობას ასახელებს, 21%-ი კი პრობლემად ძლიერ კულტურულ განსხვავებებსა და რელიგიურ პრაქტიკას მიიჩნევს.

ბოლო პერიოდში უფრო და უფრო მეტი ხმამაღალი გზავნილი მოისმის ფრანგული მედიიდან, რომელიც ტრადიციული საზოგადოების ერთგვარ ხმას წარმოადგენს და რომელიც მიიჩნევს, რომ დანაშაული და იმიგრაცია ერთმანეთთან მჭიდრო კავშირში რჩება ქვეყანაში, რომ დღეს საფრანგეთი დღეს მექსიკაზე გაცილებით ნაკლებად უსაფრთხო ქვეყანას წარმოადგენს ევროპაში. ცხადი ხდება, რომ იმიგრაციასთან დაკავშირებული პრობლემები საფრანგეთში ისეთივე არ არის, როგორც შეერთებულ შტატებში, რომელიც დღემდე იმიგრანტთათვის საცხოვრებლად და სამუშაოდ ნომერ პირველ სახელმწიფოდ რჩება. მიუხედავად იმისა, რომ საფრანგეთის საიმიგრაციო პოლიტიკა, ნაწილობრივ ემთხვევა ამერიკის პოლიტიკას ეროვნულ უსაფრთხოებასთან დაკავშირებით, იგი მაინც მნიშვნელოვნად განსხვავდება აშშ-ის იმიგრაციისაგან, როდესაც საქმე ინტეგრაციის პოლიტიკას ეხება, ვინაიდან ევროპაში ბოლო წლების განმავლობაში შეუძლებელი გახდა იმიგრაციის ეროვნული უსაფრთხოებისგან გამიჯვნა.

ქვეყანაში გაუარესებული კრიმოგენური მდგომარეობის ფონზე, ფრანგ პოლიტიკოსთა ნაწილი დღეს ღიად აცხადებს და ბრალს სდებს ხელისუფლებას, რომ მთელი ამ წლების განმავლობაში მმართველი კლასი უარყოფდა ყოველგვარ კავშირს იმიგრაციასა და დანაშაულს შორის. პარიზის თუ სხვა დიდი ქალაქების ზოგიერთ გარეუბნებს, ფრანგების მნიშვნელოვანი ნაწილი დღეს "რესპუბლიკის დაკარგულ ტერიტორიებად" მიიჩნევს, რომელსაც მათი განცხადებით ადგილობრივი პოლიცია ვეღარ აკონტროლებს, დიდ ქალაქებში მკვლელობებზე, გაუპატიურებისა და დაყაჩაღების შემთხვევებზე დაკავებულთა შორის, თითქმის ნახევარზე მეტი იმიგრანტია¹⁹. როგორც ფიგაროსთან ინტერვიუში საფრანგეთის შსს მინისტრმა ჟერალდ დარმანიმ ალნიშნა, ბევრად უფრო მოთხოვნადი ინტეგრაციის პროცესი უნდა დაიწყოს ქვეყანაში ჩასული უცხოელებისთვის და ბევრად უფრო უკომპრომისო ბრძოლა დანაშაულის ჩამდენი უცხოელების მიმართ. „თითოეული უცხოელის სათანადო ინტეგრაციის უზრუნველსაყოფად, ჩვენ ვთავაზობთ, რომ ბინადრობის ნებართვის პირობად იქცეს ცნობა, რომელიც ადასტურებს ფრანგული ენის ფლობას და რესპუბლიკის ღირებულებების მიღებას, როგორცაა მაგალითად სეკულარიზმი ან თანასწორობა ქალსა და მამაკაცს შორის“-აღნიშნა მან²⁰.

დასკვნა

ინტეგრაციის პოლიტიკამ ნაკლებად შეიძლება მიაღწიოს წარმატებას, როდესაც სოციალური ერთობის უზრუნველყოფის გზები ნაწილობრივ დასუსტებულია ეკონომიკური და სოციალური ცვლილებებით, ვინაიდან ინტეგრაციის პოლიტიკის მიზანს კვლავაც სოციალური ნორმების დაშლის თავიდან აცილება წარმოადგენს, რაზეც დიუნკენი თავის სოციალური ინტეგრაციის თეორიაში აღწერს. მიუხედავად იმისა, რომ საფრანგეთის საიმიგრაციო პოლიტიკა შედარებით მოგვიანებით შემუშავდა, დღემდე ცდილობს შეინარჩუნოს მიზნისაკენ მიმავალი სწორი მიმართულება და მაქსიმალურად

¹⁹ Lesueur, C., At least half of Paris crime is committed by foreigners: Where does Macron's claim come from? Le Monde, https://www.lemonde.fr/en/les-decodeurs/article/2022/11/01/at-least-half-of-paris-crime-is-committed-by-foreigners-where-does-macron-s-claim-come-from_6002508_8.html, [უ. გ. 02.11.2022].

²⁰ Semotiuk, A., S., (01.17. 2018), France struggles with its immigrants in the midst of National Security Concerns. Forbes, <https://www.forbes.com/sites/andysemotiuk/2018/01/17/france-struggles-with-its-immigrants-in-the-midst-of-national-security-concerns/?sh=5cebff4f5efc>, [უ. გ. 01.04.2023].

ხელი შეუწყოს იმიგრანტთა ეკონომიკურ და კულტურულ ინტეგრაციას ფრანგულ რესპუბლიკაში, რომლის საუკეთესო მაგალითსაც წარმოადგენდა ჯერ კიდევ ე.წ. „ქალაქის პოლიტიკა“ (Politique de la ville), რეალური ურბანული პოლიტიკა, რომელიც 1970-იანი წლების ბოლოს დაიწყო და მიმართული იყო იმიგრანტთა ურბანული სეგრეგაციის წინააღმდეგ. იმიგრანტთა განსახლების ტერიტორიაზე განხორციელებული სოციალური პოლიტიკის სხვადასხვა პროგრამების მიუხედავად, ურბანული სეგრეგაცია და ეკონომიკური ინტეგრაციის ნაკლებობა კვლავაც ერთ-ერთ გამოწვევად რჩება საფრანგეთში ბოლო ათწლეულების განმავლობაში²¹. საცხოვრებელი უბნის ან ტერიტორიის სოციალური სტრატეგიკაცია ხშირად განსაზღვრავს იქ მცხოვრები მოქალაქეების წვდომას ხარისხიან განათლებაზე, რაც შემდგომ უკვე მათი სოციალური მობილობის ხარისხს განაპირობებს ქვეყნის სოციალურ და საზოგადოებრივ ცხოვრებაში. გარდა ამისა, საფრანგეთის ქალაქებში არსებული საცხოვრებელი იზოლაცია სულ უფრო მეტად გულისხმობს ეთნიკურ განზომილებას, იმის გათვალისწინებით, რომ მოსახლეობას აქვს ერთი და იგივე გარემოს სხვადასხვა ჯგუფებთან გაზიარების სირთულეები. ღარიბი უბნის მაცხოვრებლებთან თანაცხოვრების და მათი სოციალური პრობლემების გაზიარების ფაქტს მიჰყავს ისინი სოციალურ ქცევამდე, რომელიც მნიშვნელოვნად განსხვავდება საშუალო ფენის ან ტრადიციული საზოგადოებისათვის დამახასიათებელი „საერთო“ ქცევისაგან. ამრიგად, ინტეგრაციის პროცესი, როგორც ჩანს, ხშირად ინტეგრაციის პოლიტიკისაგან დამოუკიდებლად შეიძლება მიმდინარეობდეს და დამოკიდებული იყოს ასევე ადგილობრივ ეკონომიკურ, სოციალურ და კულტურულ კონტექსტზე. წარუმატებელი ეკონომიკური ინტეგრაცია ქვეყნის საზოგადოებრივ და პოლიტიკურ ცხოვრებაში რჩება სოციალური ერთობის შემცირების და გლობალური სოლიდარობის არარსებობის სივრცითი გამოხატულებად ან, პირიქით და როგორც დიურკემმა აჩვენა, ინტეგრაცია შესაძლებელია მხოლოდ და მხოლოდ იმ საზოგადოებაში, რომელიც ინარჩუნებს თავის მთლიანობას.

²¹ *Fitoussi, J., P., Laurent E., Maurice, J., Ségrégation urbaine et intégration sociale. Conseil d'analyse économique. Paris: La Documentation française, <https://www.cae-eco.fr/Segregation-urbaine-et-integration-sociale>, [უ. გ. 19.10.2022].*

ბიბლიოგრაფია

1. Barou, Jacques. (2014) Integration of immigrants in France: a historical perspective, *Identities*, 21:6, 642-657, DOI: 10.1080/1070289X.2014.882840;
2. Centre d'analyse strategique, working paper N 6, Employment and business migrants, <http://archives.strategie.gouv.fr/cas/en/content/working-paper-no-6-employment-and-business-migrants.html>, [უკანასკნელად გადამოწმდა 20.02.2023];
3. Donzelot, Jacques. 1991. Face à l'exclusion, le modèle français. Ed. Esprit, Paris;
4. Durkheim, Emil. 1893, De la division du travail social, Presses Universitaires de France, 8edition, 1967, Paris;
5. Dubet. François. Lapeyronnie, Didier. (1992), Les Quartiers d'exil, L'Épreuve des faits, Le seuil. <https://www.cae-eco.fr/Segregation-urbaine-et-integration-sociale>, [უკანასკნელად გადამოწმდა 19.10.2022];
6. Fitoussi, Jean-Paul. Laurent, Eloi. Maurice, Joël. Ségrégation urbaine et intégration sociale. Conseil d'analyse économique. Paris: La Documentation française, 2004;
7. Frame Alexander. Communiquer, communication interculturelle et internationale, 2018. <https://journals.openedition.org/communiquer/3625?lang=en>, [უკანასკნელად გადამოწმდა 02.03.2023];
8. Haut Conseil à l'Intégration, Intégrer dans une économie de sous-emploi, 2011. Info migrations http://archives.hci.gouv.fr/IMG/pdf/AVIS_Integrer_dans_une_economie_de_sous_emploi_22_102012.pdf, [უკანასკნელად გადამოწმდა 20.02.2023];
9. Institut Nationale de la Statistique et des Etudes Economiques, des immigrés de plus en plus diplômés, <https://www.insee.fr/fr/statistiques/3640742#tableau-figure2>, [უკანასკნელად გადამოწმდა 02.03.2023];
10. Les immigrés en France, Population Immigrée, Qui et Combien? Histoire et origines vie familiale, 2005, [უკანასკნელად გადამოწმდა 20.02.2023];
11. Lesueur, Corentin. At least half of Paris crime is committed by foreigners: Where does Macron's claim come from? *Le Monde*, https://www.lemonde.fr/en/les-decodeurs/article/2022/11/01/at-least-half-of-paris-crime-is-committed-by-foreigners-where-does-macron-s-claim-come-from_6002508_8.html, [უკანასკნელად გადამოწმდა 02.11.2022];
12. Marco, Obert. The French Republican Model of Integration: The Theory of Cohesion and the Practice of Exclusion. <https://hal-sciencespo.archives-ouvertes.fr/hal-00972686/document>, [უკანასკნელად გადამოწმდა 27.02.2023];
13. Michel, Tribalat. Faire France: Une enquête sur les immigrés et leurs enfants. Politique étrangère, Paris;
14. Pew Research Center, Muslims in Europe: Economic Worries Top Concerns About Religious and Cultural Identity, (07.06.2006), <https://www.pewresearch.org/global/2006/07/06/muslims-in-europe-economic-worries-top-concerns-about-religious-and-cultural-identity/>, [უკანასკნელად გადამოწმდა 05.09.2021];
15. Population Immigrée, Qui et combien? Histoire et origines Vie familiale, Les immigrés en France, édition 2005;

16. Semotiuk, Andy J. France struggles with its immigrants in the midst of National Security Concerns. Forbes, <https://www.forbes.com/sites/andyjsemotiuk/2018/01/17/france-struggles-with-its-immigrants-in-the-midst-of-national-security-concerns/?sh=5cebff4f5efc>, [უკანასკნელად გადამოწმდა 01.04.2023];
17. Schnapper, Dominique. qu'est-ce que l'intégration? La revue lacanienne 2007/2 (n° 2);
18. Tache, Aurélien. Fourcade, Sabine. Hesse, Catherine. Babilotte, Justin. 72 Propositions pour une politique ambitieuse d'integration des etrangers arrivants en France, Vie politique, 19.02.2018, <https://www.vie-publique.fr/rapport/37165-72-propositions-pour-une-politique-ambitieuse-dintegration-des-etranger>, [უკანასკნელად გადამოწმდა 30.11.2022];
19. Verret, Mcheal. 1999, le travail ouvrier, Paris: L'Harmattan;
20. Vie publique, Immigration: l'évolution de la politique pour l'integration des immigres, <https://www.vie-publique.fr/eclairage/20189-immigration-evolution-de-la-politique-pour-lintegration-des-immigres>, [უკანასკნელად გადამოწმდა 30.03.2022].